

Ruský šok bez terapie

O bezradnosti Michaila Gorbačova a opravdových reformátorů, prezidentu Putinovi, strachu, jenž vládne a dál vládne v Rusku, drancování ruské ekonomiky a marxistech v Bílém domě s profesorem Yuri Maltsevem.

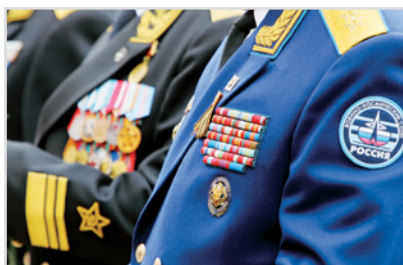
O potenciálu Ruska

„Rusko je svou velikostí předurčeno k velmocenské politice, ale jeho ekonomická zaostalost z něj dělá potenciální objekt velmocenské politiky jiných,“ píše ve své vstupní analýze Petr Robejšek.

RUSKO 2012

MEZI STABILIZACÍ A STAGNACÍ

obsah

4 | Rusko mezi stabilizací a stagnací

ANALÝZA | TÉMA Od zániku Sovětského Svazu stojí Rusko před volbou mezi nutnou, ale riskantní modernizací svého ekonomického a politického systému a jeho upevňováním. Dlouhodobým dilematem ruské politiky je snaha dosáhnout ekonomické a politické stability a vyhnout se přitom stagnaci...

Autor Petr Robejšek

6 | Ruský šok bez terapie

ROZHOVOR | TÉMA O bezradnosti Michaila Gorbačova a opravdových reformátorech, prezidentu Putinovi, strachu, jenž vládl a dále vládne v Rusku, drancování ruské ekonomiky a marxistech v Bílém domě...

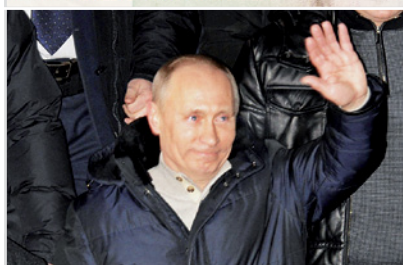
Rozhovor s Yuri Maltsevem

10 | Ekonomika Ruské federace

ANALÝZA | TÉMA Rusko je 11. největší ekonomikou na světě (IMF, 2010) a se 143 miliony obyvatel zároveň 8. nejlidnatějším státem. Po rozpadu Sovětského svazu a přechodu na tržní hospodářství se Rusko stalo terčem kritiky za chybný průběh politických i hospodářských reforem...

Autor Jan Průša

14 | Putinův návrat do Kremlu a budoucnost americko-ruských vztahů

ANALÝZA | TÉMA Vladimir Putin byl 4. března 2012 potřetí zvolen prezidentem Ruské federace. Na konci prvního květnového týdne oficiálně nastoupí do prezidentského úřadu a po čtyřleté přestávce se přestěhuje ze sídla ruských premiérů zpět do Kremlu.

Autor Jan Jireš

16 | Česko-ruské vztahy a vzdělávání

ANALÝZA | TÉMA V posledních deseti letech byl zaznamenán neuvěřitelný přírůstek ruských/ruský mluvících absolventů na české vysoké školy. Ruský mluvící zájemci mezi studenty-cizinci tvoří největší početní skupinu...

Autorka Veronika Novoselova

20 | Stav kritické infrastruktury v ČR

ANALÝZA | BEZPEČNOST Kritickou infrastrukturu představují výrobní a nevýrobní systémy a služby, jejichž nefunkčnost by měla závažný dopad na bezpečnost státu, ekonomiku, veřejnou správu a zabezpečení základních životních potřeb obyvatelstva...

Autorka Ludmila Habadová

CI Time

Odborný analytický měsíčník

Číslo 4

Ročník 2

Duben 2012

Vydává

CI Consult & Research, s.r.o.

IČ: 24772461

Vladislavova 1390/17

110 00 Praha 1, Nové Město

Kontakty

Telefon: 224 054 087

www.cicar.cz, citime@cicar.cz

Redakce

Šéfredaktor

Ladislav Mrklas

Odborní konzultanti redakce

Ivan Langer, Josef Šíma

Tajemnice redakce

Petra Viktorová

Art director

Ivo Kubát (Multimedia Atelier)

Vedoucí redaktori rubrik

Jan Jireš (mezinárodní vztahy
a bezpečnost)

Petr Sokol (evropská politika)

Marek Buchta (veřejný marketing)

Ondřej Mátl (zdravotní

a sociální politika)

Petr Stiegler (IT)

Jaroslav Salivar (vnitřní

bezpečnost)

Stáli spolupracovníci

Barbora Bakulová, Radovan

Đurana, Ludmila Habadová,

Miroslav Hyrman,

Luboš Jemelka, Jiří Kozák,

Filip Molčan, Jan Průša,

Dalibor Roháč

Jazyková korektura

4JAN Public Relations, s.r.o.

Fotografie

str. 1, 2, 12–14 ČTK

str.4, 10, 16–22 eu.fotolia.com

Registrace MK ČR E 19998,

ISSN 1804-8099

Milí čtenáři,

Rusko bylo, je a bude velmocí. Zcela jistě bude ovlivňovat evropskou i globální politiku a ekonomiku. V našem, středoevropském prostoru nadále zůstane vlivným hráčem s mnoha nejrůznějšími zájmy. Zároveň jde o zemi, jejíž ekonomický, vnitropolitický, zahraničněpolitický i obecně společenský vývoj stojí za to znát a analyzovat. Dubnové číslo časopisu CI Time je tu s několika takovými analýzami.

Téma otevírá vstupní analýza česko-německého politologa, analytika a konzultanta Petra Robejška, jejíž název dal podtitul celému číslu. V Hamburku žijící autor připomíná paradoxní situaci, kdy země s potenciálem hrát roli velmocí může díky svému zaostávání již brzy být spíše objektem ve velmocenské hře jiných.

Rozhovor tohoto čísla vedl rektor CEVRO Institutu Josef Šíma, jeho hostem byl původem ruský, dnes již spíše americký profesor historie Yuri Maltsev. Interview se věnuje nejen otázkám spojeným s Ruskem v minulosti a současnosti, ale také administrativě prezidenta Obamy a reakcím na krizi v řadě důležitých zemí.

Ekonomický analytik Jan Průša mapuje základní vývojové tendence ruské ekonomiky. Všímá si makroekonomických indikátorů a dospívá k závěru, že přese všechny problémy ruská ekonomika stále nabírá na síle.

Další dva příspěvky jsou věnovány ruské politice. První analyzuje vnitřní situaci po nedávném návratu Vladimira Putina do prezidentského úřadu. Politolog Petr Sokol připomíná, že Putin má za sebou patrně nejsložitější část svého vrcholného politického období. Jan Jireš připojuje pohled na perspektivy rusko-amerických (rusko-západních) vztahů po Putinově návratu.

Posledním textem k hlavnímu tématu přispěla odbornice na mezinárodní vzdělávací programy Veronika Novoselova, která se již delší dobu zabývá rusky mluvícími studenty v Česku. Všímá si jejich motivace studovat u nás i se zde usadit natrvalo.

V dalších příspěvcích se přeneseme do jiných oblastí a k jiným problémům. Marek Buchta analyzuje konec britské agentury pro veřejnou marketingovou komunikaci (COI). Ludmila Habadová se zabývá závažností péče o kritickou infrastrukturu v Česku. Konečně, Luboš Jemelka připomíná některé souvislosti i pravděpodobný osud nedávno vládou přijatého návrhu zákona o obecném referendu.

Nové číslo CI Time vyjde opět za měsíc.

Ivan Langer,
*zakladatel společnosti
a odborný konzultant redakce*

Ladislav Mrklas,
*zakladatel společnosti
a šéfredaktor*

Rusko mezi stabilizací a stagnací

Od zániku Sovětského Svazu stojí Rusko před volbou mezi nutnou, ale riskantní modernizací svého ekonomického a politického systému a jeho upevňováním. Dlouhodobým dilematem ruské politiky je snaha dosáhnout ekonomické a politické stability a vyhnout se přitom stagnaci. To je ruská verze kvadratury kruhu.

PETR ROBEJŠEK | Autor je politolog, dlouholetý spolupracovník CEVRO Institutu, žije v Hamburku

Jak demokratizace, tak i otevření trhu pro zahraniční investory by bezpochyby přinesly sociální otřesy a mocenské přesuny, které by přesahovaly úroveň nedávných nepokojů a ohrozily by pozici vládnoucí elity. Není tudíž překvapující, že ruská politika, s výjimkou jednoroční epizody počátkem devadesátých let minulého století, nesměruje k radikálnímu „pozápadnění“.

Navíc ruská vláda posuzuje zájmy zahraničních aktérů realisticky a neušlo jí, že západní státy nemají zájem na vzniku silného Ruska. A západní firmy považují Rusko za zásobárnu surovin a zajímavé odbytiště; jeho ekonomickou slabost se snaží využít k vybudování dlouhodobě dominantních pozic.

KORPORATIVNÍ KAPITALISMUS

Díky svému surovinovému bohatství je Rusko schopné ekonomicky přežít i tehdy, jestliže odmítne podřít se západním kritériím hospodářské efektivity. V ruské ekonomice se proto jen pozvolna rozvíjejí trhy a stoupá podíl privátního kapitálu. To se doplňuje s monopolizací a protekcionismem, subvencováním vlivných velkoproducentů, slabým tlakem konkurence a tomu odpovídajícím nízkým růstem produktivity.

Pro jakoukoliv menší zemi by byla tato specifická forma „korporativního kapitalismu“ s úzkým propojením mezi státem a ekonomikou neudržitelná. Ruské hospodářství je však dostatečně velké na to, aby vytvořilo uzavřený zboží

oběh a mohlo se zčásti vyvázat z globalizačních tlaků.

Když Moskva, ve jménu stability, dlouhodobě vsadí na zachování těžiště ekonomiky v oblasti těžkého, energetického

kého a surovinového průmyslu, budou výsledkem stagnace a rostoucí potíže prosadit se proti ekonomicky úspěšnějším státům. To je o to závažnější, že Rusko je svou velikostí předurčeno, ba dokonce nuceno k velmocenské politice, ale jeho ekonomická zaostalost jej destabilizuje a činí z něj potenciální objekt velmocenské politiky jiných.

„BLÍZKÉ A VZDÁLENÉ ZAHRANIČÍ“

Rusko má existenciální zájem ovlivňovat tzv. „blízké zahraničí“, tedy státy ve svém předpolí, tak aby jejich ekonomická a politická odlišnost neohrožovala jeho stabilitu. To je konstanta ruské

politiky nezávisle na tom, zdali v Moskvě vládnu autokraté nebo demokraté. Hlavním nástrojem robustní ruské politiky je a bude energetika a rostoucí kapitálové vazby.

K omylům západoevropských elit patří představa o tom, že se Rusko chce přidružit k Evropě. Ruské vládnoucí elity se pravděpodobně spíše přiklání k názoru, že Evropa patří k Euroasii a její vývoj má být – k jejímu prospěchu – ovlivňován z Moskvy. Z ruského hlediska potvrzuje oprávněnost tohoto postoje současná krize eurozóny a integračního procesu vůbec.

Není tedy divu, že ruská vláda Brusel spíše přehlíží a dává přednost spolu-

práci s Německem. Vzhledem k sourodým hospodářským zájmům obou zemí nepřekvapují jejich harmonické vztahy. Z českého hlediska z toho plyne důležité zjištění, že východní křídlo oslabující EU se tak dostává pod vliv tradiční geopolitické osy Moskva-Berlín.

Váhavá modernizace Ruska vede k tomu, že v globálním rozměru zůstává jen druhořadou mocností, která svou ekonomickou slabost musí vyrovnat jinak. Jelikož ruské hospodářství nemůže nabídnout dostatečně výrazné těžiště pro globální roli Ruska, přetrvává latentní význam bezpečnostní politiky. Je dokonce možné, že v budoucnosti dále vzroste.

KDYŽ SE BUDE MOSKVA,

ve jménu stability, dlouhodobě bránit modernizaci ekonomiky a politiky, povede to ke stagnaci a k rostoucím potížím prosadit se proti ekonomicky úspěšnějším státům. To je fatální, protože Rusko je svou velikostí předurčeno k velmocenské politice, ale jeho ekonomická zaostalost z něj dělá potenciální objekt velmocenské politiky jiných. Ruská mocenská elita však zřejmě považuje hrozbu modernizace za akutnější než riziko stagnace.

V tomto ohledu existují styčné plochy se zájmy Spojených států. Rakety představují pro obě mocnosti nejenom ekonomickou zátěž, ale i důležitou oporu jejich globální role. Na pozadí rostoucího mocenského vlivu a ambic Číny je významné, že USA a Rusko vlastní dohromady devadesát pět procent světových atomových zbraní.

Jakkoliv impozantní však ruská vojenská síla je, nestačí vyrovnat nedokonalé nevyužitý mocenský potenciál ekonomiky. Ruská mocenská elita však zřejmě považuje hrozbu modernizace za akutnější než riziko stagnace.

Ruský šok bez terapie

*O bezradnosti Michaila Gorbačova
a opravdových reformátorech,
prezidentu Putinovi, strachu, jenž
vládl a dále vládne v Rusku,
drancování ruské ekonomiky
a marxistech v Bílém domě
s profesorem Yuri Maltsevem.*

Rozhovor s americkým profesorem ekonomie, emigrantem
ze Sovětského svazu a bývalým elitním sovětským
ekonomem-reformátorem

JOSEF ŠÍMA | Vedl rozhovor

Yuri Maltsev s americkým kongresmanem Ronem Paulem

MÁME-LI MARXISTY

v Bílém domě a Irdého agenta KGB
v Kremlu, svět je nebezpečně blízko to-
talitarismu.

Dnešní Rusko řeší řadu obtíží na poli ekonomickém i politickém. Vy jste byl osobně účasten otevření sovětského režimu v polovině 80. let, jež mělo za cíl zabránit ekonomickému i politickému úpadku. Jaké ambice jste jako reformátoři tehdy měli a jak hodnotíte tuto snahu z dnešní perspektivy?

Úpadek a blížící se rozklad Sovětského impéria byl tajemstvím jen pro CIA a západní přívržence socialismu. Mezi reformátory patřili rozliční lidé v čele s „reformovanými komunisty“ na levici a zapřísáhlými antikomunisty na pravici. Někde uprostřed stál Michail Gorbačov, jenž původně zastával názor, že socialistický systém je skvělý, ale že lidé jsou líní, opíjejí se a v rozporu se socialistickými principy hromadí „nezasloužené a nemravné příjmy“. Jeho první „reformou“ byla výzva k „přeměně myšlení lidí“ a druhou kampaň proti pití alkoholu. S Gorbačovovým postojem se v podstatě ztotožňovali i Leonid Abalkin, Abel Aganbegyan a Anatolij Sobčak.

Sobčak byl Putinovým učitelem na Právnické fakultě Leningradské státní univerzity a odstartoval Putinovu kariéru ochránce „ctnostného kapitalismu“ a „řízené demokracie“. Potkal jsem Sobčaka v roce 1990 v American Enterprise Institute ve Washingtonu, kde přednášel vesměs konzervativnímu americkému obecnstvu o smyslu privatizace. Posluchači nemohli věřit, že pan Sobčak přijel ze Sovětského svazu, a nikoli z vládního kabinetu Margaret Thatcherové. Sklidil ovace vstoje, ale v jeho projevu zaznělo něco, nad čím jsem se musel pozastavit.

Cítil jsem se jako hlupák, ale zeptal jsem se Sobčaka, zda se domnívá, že některé sektory by neměly být privatizovány. Jeho odpověď potvrdila mé nejhorší obavy. Nyní cituji ze svých poznámek: „Mnoho věcí, například pekárny, které jsou příliš důležité, aby mohly být předány do soukromých rukou.“ Po přednášce jsem za ním šel a pokorně mu doporučoval, že nejdůležitější věci by měly být privatizovány jako první. Pan Sobčak s manželkou se na mne nepřátelsky podívali a náš rozhovor skončil.

Gorbačov, aniž by o tom věděl či si to přál, dal procesu změny mocný impuls, který ovlivnil budoucí vývoj nejen jeho země, ale i mnoha dalších států a národů ztotočených v „říši zla“. Měli bychom uznat jeho zásluhy o urychlení rozkladu socialismu, jelikož odstranil strach ze systému, který jen díky strachu držel pohromadě.

„Reformátoři“ na levici, jako např. Gorbačovův zástupce Jegor Ligačev nebo šéf KGB Viktor Čebrikov, usilovali o návrat stalinismu, protože chápali, že socialismus lze udržet pouze pomocí útlaku a masového vraždění (jako tomu bylo

---

„REFORMÁTOŘI“ NA LEVICI

---

usilovali o návrat stalinismu, protože chápali, že socialismus lze udržet pouze pomocí útlaku a masového vraždění.

A měli naprostou pravdu.

---

za Lenina, Stalina a Chruščova). A měli naprostou pravdu. Socialismus – bez jakýchkoli ekonomických stimulů – může být provozován pouze na základě teroru a tzv. „ne-ekonomických“ motivací. Což znamená na základě vládního donucení a strachu před smrtí. Chci upozornit na to, že pouze v Sovětském svazu bylo vyvražděno někde mezi 43 a 61 milionem lidí a desítky miliony dalších

následovali v ostatních socialistických zemích.

Na druhou stranu existovali i opravdoví reformátoři, jako Elena Bonnerová a její manžel akademik Andrej Sacharov, Alexandr Solženicyn, Jurij Afanasjev a mnozí další, kteří považovali sovětský režim za zločinný a pokoušeli se odhalit pravou historii Sovětského svazu jako kombinaci zločinů a lží. Po právu socialismus nenáviděli. Obdobný pohled na kriminální podstatu sovětského otrockého systému měli i reformátoři v republikách Sovětského svazu, kteří ukazovali na ničení, jež socialismus přinesl, etnické čistky a genocidu.

PUTIN JAKO AUTORITÁŘSKÝ VLÁDCE

V 90. letech jsme byli svědky, jak bývalé satelity Sovětského impéria – jako např. Česká republika – reformovaly svá hospodářství. To mnohdy doprovázely problémy, nicméně v porovnání se situací v Rusku tyto reformy vypadají jako učebnicový úspěch. Co se v Rusku stalo?

Česká republika, Polsko, pobaltské a mnohé další post-socialistické země uspěly při transformaci v důsledku odhodlání obyvatel i vlád. V Rusku došlo k „šoku bez terapie“, jelikož reformy byly špatně připravené a provedené. Ruská vláda a ruské elity nesou zodpovědnost. Zvolily cestu rozkrádání a drancování ruské ekonomiky a přírodních zdrojů. Do Putinova prezidenství mnozí vkládali naděje na rozvoj svobody a prosperity. Bohužel marně. Díky kontrole médií Putin umlčel až na státní televizi všechny s opačným názorem a postupně se posouvá k autoritativní vládě ve všech sférách.

Vladimir Putin vládne Rusku pevnou rukou. Není však v situaci Ruska silný vůdce nejlepším řešením?

Prezident Putin, jehož profesní život je úzce spjat s KGB, kde působil jako karierní špion, učinil bezpochyby svou prioritou znovuoobnovení pozice Ruska jako světové mocnosti. Putin vyrůstal ve stalinistické rodině – jeho dědeček byl Sta-

linův kuchař a jeho otec též sloužil v KGB. Pan Putin je špatnou zprávou pro všechny, a především pro ruský lid. Bylo velmi smutné vidět, že po všech otřesných zločinech KGB byl její hrdý reprezentant zvolen do vůdčí pozice v relativně svobodných volbách v roce 2000, a pak znovu a znovu. Umíte si představit, že by hrdý důstojník SS byl zvolen do funkce byť jen správce psího útulku v odlehle německé vesnici? Byl by z toho hned celonárodní skandál!

NEREFORMOVANÉ RUSKO JE HROZBOU

Může se Rusko něco přiučit ze zkušenosti ostatních postsocialistických zemí ohledně některých klíčových reformních kroků?

Zcela jistě! Občas zaslechnete, že Rusové nevědí, jak reformovat. To je nesmysl. Úspěšné privatizační programy a metody společenské transformace úspěšně proběhly na Tchajvanu i v Jižní Koreji, v Chile i Velké Británii; po rozpadu sovětské říše úspěšně na cestě z otroctví postoupili v Estonku, Polsku, Slovinsku...

Jaký vývoj Rusko čeká? Může se stát, že se Rusko opět stane hrozbou pro své obyvatelstvo a své sousedy?

Rusko již je hrozbou pro domácí obyvatelstvo i své sousedy. Vzpomeňme zločinnou válku v Čečensku, invazi do Gruzie, provokace vůči Estonku a ostatním pobaltským zemím, jeho podporu násilných režimů v Sýrii, Íránu, Venezuele, Bělorusku či Severní Koreji.

Vidíte ve Spojených státech v souvislosti s dnešní „křizí kapitalismu“ rostoucí sympatie vůči socialistickým myšlenkám či jakousi socialistickou nostalgii?

Socialismu se na Západě daří velmi dobře a americká realita dnes symbolizuje bezprecedentní útok na ekonomickou i osobní svobodu. Oficiálním důvodem socialistických hospodářských kroků prezidenta Obamy je předpoklad, že Bushova administrativa praktikovala protržní politiky, které vedly k „Velké recesi“.

Prezident Obama je očividně zastáncem plánování centrální vlády. Jeho „záchranné balíčky“ a zvýšené „sociální“ výdaje způsobily, že státní dluh dosáhl úrovně 15,6 trilionu dolarů, kdy 5 trilionů přibýlo pod dohledem prezidenta Obamy a další 4 triliony přibudou do listopadových voleb. Jedná se o nejvyšší úroveň a nejrychlejší nárůst dluhu v historii. Prezident Obama s jeho početnými „cary“, poradci a kongresovými demokratickými vůdci Nancy Pelosi a Harry Reidem sledují otevřeně socialistickou agendu a přeměňují americkou ekonomiku dle svých marxistických vizí.

Obama otevřeně podporuje hnutí Occupy Wall Street, které je po právu často přirovnáváno k Rudým čínským gardám, masovým paravojenským společenským hnutím mladých lidí v ČLR, které byly osobně podporovány Maem v roce 1966 během Kulturní revoluce. Miliony lidí během Kulturní revoluce zemřely a pro celou Čínu to byla ohromná katastrofa. Dle starších lídrů hnutí Occupy Wall Street šlo ze strany Mao o úžasný akt guerillové akce v mocenském boji, který si mnozí starší radikálové pamatují z prvních let svého dospívání ve světě politického radikalismu. Mnozí z nich, jako Anita Dunn, bývalá ředitelka komunikace Obamova Bílého domu, tvrdila, že Mao a Matka Tereza jsou „moji dva nejoblíbenější političtí filozofové“.

Mám velké obavy z útoku na osobní svobody. Prezident Obama schválil rozšíření kontroverzních částí Patriot Act, jež měly vypršet. Odposlouchávání federálními orgány je na historicky nejvyšší úrovni a Obamova administrativa navíc dle Zákona o špionáži trestně stíhá lidi upozorňující na nepravosti vládního počinání. Máme-li marxisty v Bílém domě a hrdého agenta KGB v Kremlu, svět je nebezpečně blízko totalitismu.

YURI N. MALTSEV

- Vystudoval historii a společenské vědy na Moskevské státní univerzitě a získal doktorát na Institutu pro výzkum pracovních vztahů.
- V 2. polovině 80. let působil jako výzkumník na Ekonomickém institutu Akademie věd v Moskvě v týmu pracujícím na Gorbačovových reformách.
- V roce 1989 emigroval do Spojených států, kde několik let pracoval ve Washingtonu v řadě vládních výzkumných a konzultačních agentur.
- Od roku 1991 působí jako profesor ekonomie na Carthage College ve Wisconsinu a jako hostující profesor na řadě prestižních univerzit.
- Publikoval pět monografií a desítky článků v odborných i populárních časopisech po celém světě.

Ekonomika Ruské federace

Rusko je 11. největší ekonomikou na světě (IMF, 2010) a se 143 miliony obyvatel zároveň 8. nejlidnatějším státem. Po rozpadu Sovětského svazu a přechodu na tržní hospodářství se Rusko stalo terčem kritiky za chybný průběh politických i hospodářských reforem. Často se připomíná citát bývalého ruského premiéra Viktora Černomyrdina, který v roce 1993 o tehdejší peněžní reformě prohlásil: „Chtěli jsme [reformu] provést lépe, ale dopadla jako vždy.“¹

JAN PRŮŠA | Autor je ekonom, působí na Institutu ekonomických studií Fakulty sociálních věd UK

Tvrdí 90. léta jsou však pryč. Podívejme se, jak si Rusko vede v současnosti.

HOSPODÁŘSKÁ VÝROBA

V letech 2003–2007 si Rusko připsalo úspěšnou pětiletku, během které každoroční růst hrubého domácího produktu (HDP) přesáhl 6%. Celkem se ruský produkt za toto období zvýšil o více než 40%. Ještě v roce 2008 po začátku amerického hospodářského poklesu Rusko přidalo 5%, aby se o rok později propadlo o 8%.

Zároveň s touto krizí v roce 2009 oslabil rubl vůči dolaru o 28% na více než 31 RUB/USD. Oslabení sice znamenalo zchudnutí spotřebitelů vůči ostatním zemím, fungovalo však jako výborný vyrovnávací mechanismus, protože přinutilo obyvatele méně utráct za dovážené zboží. To podpořilo ruské výrobce jak na domácím trhu, tak ve vývozech. Znovu se tak ukázala důležitost vlastní měny pro přizpůsobení se vnějším šokům.

Rusko se také rychle po krizi vrátilo k ekonomickému růstu: v roce 2010 o +4,2% a v roce 2011 o +4,3%. Růst je důležitý pro miliony Rusů, jejichž životní úroveň se po minulém století nesvobody bude moci konečně zvyšovat. Pro obyvatele Ruska byla z hlediska blahobytu minulá dekáda skutečně nevidaná. Pokud přepočteme HDP na obyvatele a zohledníme skutečnou koupěschopnost (tzv. paritu kupní síly), připadalo v roce 2000 na jednoho Rusa 6 800 dolarů, zatímco v roce 2010 už to bylo 19 800 dolarů. Ruská produkce na hlavu se tedy v přepočtu na kupní sílu během 10 let téměř ztrojnásobila.

Pro letošní a příští rok předpovídá Světová banka pro Rusko růst v rozmezí 3,5–4,2 procenta. Tempo nad 4% bude moct

ruská ekonomika dosáhnout v případě, že bude pokračovat trend rostoucích cen energetických komodit. Ty velmi výrazně ovlivňují ruské vývozy a ekonomiku jako celek. Energetika spolu s průmyslem tvoří zhruba třetinu ruského hospodářství, měřeno účetní přidanou hodnotou. Na zemědělství připadají pouze 4%, naopak obchod, finance a služby zaujímají téměř 60%. Je tedy vidět, že Rusko se strukturou ekonomiky zařadilo mezi plně rozvinuté země s převažujícím sektorem služeb.

INFLACE A NEZAMĚSTNANOST

Na druhou stranu ruskou ekonomiku stále trápí vysoké zvyšování spotřebitelských cen. Inflace dosahovala v období 2003 až 2009 více než 9% ročně a ceny se za tuto dobu více než zdvojnásobily (+116%). To podkopává nejen obecnou kupní sílu obyvatelstva, ale tvrdě dopadá především na držitele úspor (např. důchodce). Přitom spoření je zásadním stavebním kamenem pro jakýkoliv ekonomický rozvoj, neboť nasbírané prostředky financují investice do zvýšení výrobních možností (tj. kapitálu). Teprve v roce 2010 inflace poklesla na stále vysokých 6,9%.

Díky silnému ekonomickému růstu se míra nezaměstnanosti v poslední dekádě držela na relativně nízkých průměrných 7,5%, což byla také hodnota z roku 2010. Lze předpokládat, že skutečná nezaměstnanost je vyšší, protože někteří lidé jsou statisticky vyřazení z počtu obyvatel hledajících si práci, ale byli by schopni pracovat. Přesto je tento výsledek úctyhodný.

ZAHRANIČNÍ OBCHOD

V roce 2011 vstoupilo Rusko po 18 letech vyjednávání do Světové obchodní organizace (WTO). To je dobrá zpráva především pro dovozce zboží do Ruska, protože podle přístupových dohod poklesne průměrné clo z loňských 11% na 8%, tedy o tři procentní body. Rusko velmi dlouhou dobu chránilo své výrobce před konkurencí ze zahraničí, na uvolnění celní politiky vydělají zejména spotřebitelé a ruské firmy nakupující vstupy pro výrobu ze zahraničí.

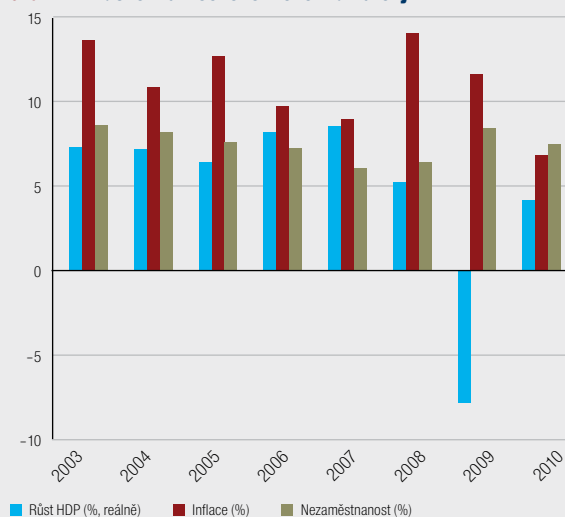
Dalším podstatným vývojem z poslední doby je vývoz ruského kapitálu. Loni Rusko v zahraničí investovalo rekordních více jak 67 miliard dolarů, tedy o 14 miliard více, než zahraniční investoři proinvestovali v Rusku. Tuto pozitivní investiční bilanci si Rusko udržuje od roku 2009, kdy se příliv investic do Ruska vlivem světové krize propadl na zhruba polovinu.

Ruské ekonomice by samozřejmě pomohlo, kdyby její vlastní úspory byly proinvestovány primárně doma a nebyly vyváženy do zahraničí. Na druhou stranu tyto ruské investice v zahraničí² pomohou rozšířit povědomí o kvalitních ruských výrobcích, otevřít Rusku nové trhy a zároveň získat cenné znalosti ze zahraničí.

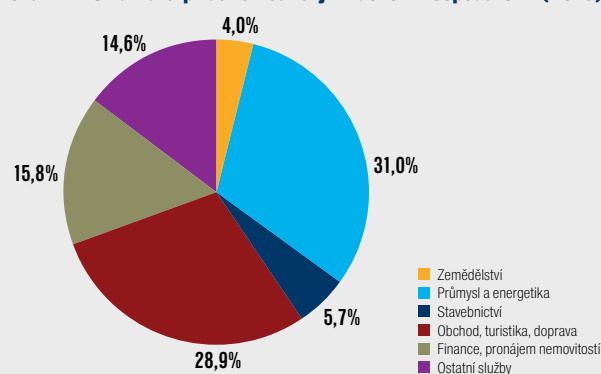
RUSKO NABÍRÁ NA SÍLE

Vývoj z posledních let potvrzuje, že Rusko nabírá na ekonomické síle. Škarohlídi sice upozorňují na závislost na ropě a zem-

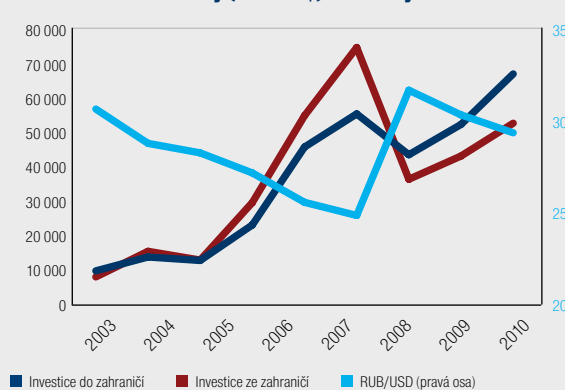
Graf 1 Ruské makroekonomické indikátory

Graf 2 Struktura přidané hodnoty v ruském hospodářství (2010)

Graf 3 Investiční toky (mil. US \$) a směnný kurz

ním plynu, což zcela jistě platí. Pokud však tyto komodity poslouží k ekonomickému rozvoji a zvyšování blahobytu Rusů, přejme jim to. Teprve jako vedlejší efekt zbohatnutí se Rusové začnou mnohem více dožadovat svých občanských svobod.

- 1 „Хотели как лучше, а получилось как всегда.“
- 2 Naposledy ruská banka Sberbank koupila část rakouské Volksbank, včetně české pobočky.

Putinokracie 2.0

V Rusku skončila na dlouhé roky dopředu 7. března volební sezona. V prosinci si Rusové zvolili dolní komoru parlamentu a na počátku března i hlavu státu.

PETR SOKOL | Autor je politolog, přednáší na CEVRO Institutu, řídí CEVRO Revue a pravidelně přispívá do dalších českých médií (např. Reflexu)

Kdo čekal napínavou bitvu o moc v nejrozlehlejší zemi světa, musí být zklamaný: všechno dopadlo, jak se čekalo, a podle volebních výsledků vychází z obou voleb opět posílen Vladimir Putin. Může si spokojeně mnout ruce, že přečkal zatím největší protesty proti své vládě a že se zároveň vlna nespokojenosti s ním a jeho střídáním nejvyšších pozic v čele země nijak neprojevila na jeho fakticky neomezené moci.

Symbolem Putinova postavení je do značné míry jeho střídání nejvyšších pozic. Byl premiérem, potom po demisi Jelcina osm let prezidentem. V roce 2008, kdy už nemohl kandidovat podle ústavy potřebí do Kremlu, si prohodil role se svým chráněncem a tehdejším premiérem Medveděvem a usedl v čele vlády. Letos si Putin s Medveděvem místa zase vymění zpátky.

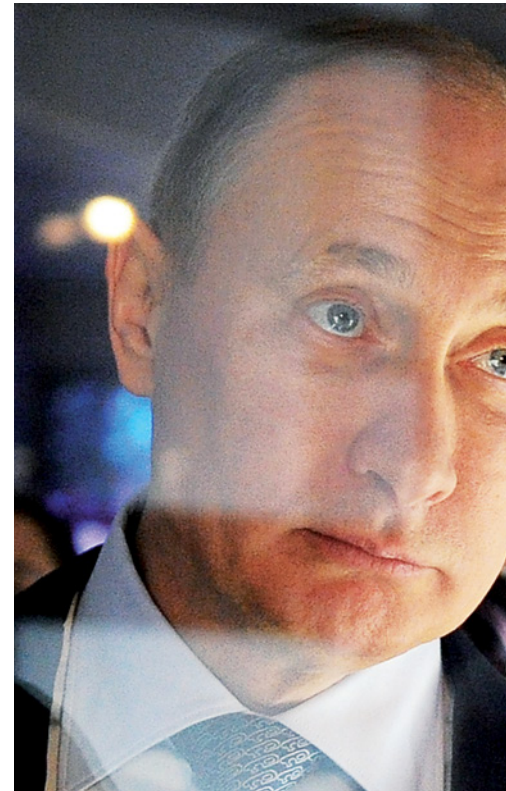
JÁ NA BRÁCHU, BRÁCHA NA MĚ

O výsledku prezidentského klání se proto fakticky rozhodlo, když loni 24. září úřadující ruský prezident Dmitrij Medveděv na sjezdu „státostrany“ Jednotné Rusko navrhl, aby na post prezidenta opět kandidoval stávající premiér Vladimir Putin. A ten podle předem připraveného

scénáře kandidaturu přijal a pro změnu nabídl Medveděvovi, aby byl lídrem pro parlamentní volby a následně premiérem. Do zářijového sjezdu mnozí optimisté doufali, že se Medveděv, kterého Putin vybral v roce 2008 jako svého prezidentského nástupce, emancipuje jako liberálnější alternativa a bude s Putinem soupeřit o vládu nad Kremlem. Každý trochu rozdílný výrok Putina a Medveděva se analyzoval jako příznak začínajícího rozkolu a zárodek budoucí možné plurality. Vše ale byla jen hra a oba politici se vrací na místa, která si prohodili při volbách v roce 2008. Medveděv uvolňuje místo v Kremlu opravdovému prezidentu a poslušně se vrací do premiéřské pozice.

V Evropě se podobná výměna, kdy politik obchází ústavu, aby se v různých funkcích udržel v čele státu, udála snad už jen v Černé Hoře, kde si postkomunistický lídr Milo Đukanović několikrát prohazoval se stranicími kolegy premiéřský a prezidentský post.

Pro popis ruských voleb za časů Vladimira Putina i proto stále platí přiléhavý bonmot jednoho z ruských opozičních lídrů a bývalého mistra světa v šachu Garry Kasparova: „V Evropě mají volby dopředu jasná pravidla a dopředu nejas-

ný výsledek, naopak v Rusku je předem jasný volební výsledek a nejasná volební pravidla.“

VLÁDA JEDNÉ STRANY

Rusko je dnes, a chtělo by se říci opět, fakticky státem jedné strany. Toto na první pohled silné tvrzení má ovšem politologicko-teoretický základ. Jeden z nejslavnějších světových politologů Giovanni Sartori ve svém stěžejním díle zařadil do systémů stran s jednou politickou stranou typ zvaný „systém predominantní strany“. Tím je systém, ve kterém jedna politická strana získá alespoň třikrát za sebou nadpoloviční většinu mandátů v komoře parlamentu, které zodpovídá vláda. Takovou stranou je v největší zemi světa Jednotné Rusko, jehož je Putin dlouhodobě hlavním lídrem. Tato putinovská strana moci kontroluje již třetí funkční období za sebou většinu v ruské Státní dumě, jak se jmenuje dolní komora tamního parlamentu. V roce 2003 sice po sečtení výsledků Jednotnému Rusku chyběly tři mandáty k většině, ale připojilo se k němu několik

poslanců zvolených jako nezávislí. O čtyři roky později už Putinova strana kontrolovala 315 ze 450 křesel v dumě a i loni v prosinci přes pokles hlasů udržela nadpoloviční většinu křesel.

Navíc Putin a jeho Jednotné Rusko nečelí v parlamentu a v dalších oficiálních politických institucích žádné opravdové opozici. Roli hlavních opozičních vůdců a protikandidátů ve všech „putinovských“ prezidentských volbách totiž hraje duo, které bychom mohli pracovně nazývat „odporný a odpornější“ – lídr komunistů Genadij Zjuganov a lídr nacionalisticko-populistické Liberálně demokratické strany Vladimir Žirinovský. První soustřeďuje kritické hlasy zleva, druhý od těch, kterým je i putinovský nacionalismus málo.

K tomu si navíc putinovský Kreml vyrábí ad hoc kandidáty, kterými řeší aktuální situaci. V letošních prezidentských volbách jimi byli již v roce 2004 ozkoušený Sergej Mironov a Michail Prochorov. První z nich se při prezidentských volbách v roce 2004 proslavil vý-

rokem, že sice kandiduje, ale sám bude volit Putina, protože Vladimir Vladimirovič Putin je přece pro Rusko nejlepší hlavou státu. Mironov dnes vede umírněně levicovou stranu Spravedlivé Rusko, ale i o ní se spekuluje, že je vlastně kremelskou zálohou na levici a pojistkou proti komunistům, kdyby se „vymkli“ a rozhodli se ostřeji hrát svou opoziční roli.

Naopak Prochorov patří k ruským oligarchům, protože zbohatl na těžbě niklu. Zároveň je jako 32. nejbohatší člověk světa prvním Rusem, který vlastní klub v americké basketbalové NBA (New Jersey Nets). Prochorov by díky svému profilu mohl oslovovat liberální voliče ve městech, a proto ani on není konkurencí Putina, protože tito voliči Putina nevolí. Proto se spekuluje, že i on kandidoval s posvěcením Kremlu, aby byl sběračem liberálních hlasů. Této teorii napovídá i zvláštní vystupování Prochorova v předvolební kampani před prosincovými parlamentními volbami. Prochorov se totiž nejprve s velkou pompou ujal role lídra liberální strany Pravá věc, jenže po pár týdnech kampaně ze všeho vycouval.

Jiní kandidáti už připuštěni do prezidentského kláně nebyli. Buď nezískali pro mimoparlamentní politiky potřebné dva miliony podpisů, nebo jim byly tyto podpisy překontrolovány a „překvapivě“ se zjistilo, že v nich jsou nesrovnalosti, což se stalo třeba liberálnímu vůdci Grigoriji Javlinskému.

ČEČENCI VOLÍ PUTINA

Putinovu výsledku vždy pomáhají lokální vládcí ve vzdálených autonomních republikách Ruské federace. Ti jsou

„V EVROPĚ MAJÍ VOLBY

dopředu jasná pravidla a dopředu nejasný výsledek, naopak v Rusku je předem jasný volební výsledek a nejasná volební pravidla,“ říká ruský opoziční politik Garry Kasparov.

v těchto subjektech Ruské federace mnohdy neomezenými vládci s postavním srovnatelným, nebo dokonce silnějším, než má Putin na federální úrovni. V jejich vidění politiky a demokratických voleb se tito lokální bossové rádi předhánají, kdo u nich doma „zajistí“ Putinovi nejvyšší volební podporu. Jednoznačným přeborníkem je v tomto ohledu čečenský prezident, protože v Čečensku volilo v letošních prezidentských volbách Putina 99,76% voličů. Skutečně toho Putina, který vedl v Čečensku velmi krvavou válku, údajně volí (skoro) všichni obyvatelé této malé kavkazské země...

I díky takovýmto dílčím výsledkům splnil Putin lehce svůj cíl a vyhrál prezidentské volby už v prvním kole, a to s podporou blížící se dvěma třetinám zúčastněných voličů (63 %).

Letošní Putinův výsledek může samozřejmě vypadat jako určité oslabení, když připomeneme fakt, že v roce 2004, když se naposledy ucházel o post prezidenta, volilo ho celých 71,9% voličů. Jenže tehdy byl u moci teprve čtyři roky a projevovala se pozitiva jeho vlády pořádku. Daleko lépe tehdy také šlapala ruská ekonomika.

POD POKLIČKOU TO VŘE

Přes popsanou pozici V. Putina ovšem prožil znovuzvolený prezident nejsložitější chvíle své politické kariéry. Nesrovnalosti při parlamentních volbách a podezření na manipulace vyvolaly na ruské poměry masové pouliční demonstrace. Zaktivizovali se blogeři a další nezávislé osobnosti. Jenže opozice nemá jednoznačné vůdce a stejně tak se demonstrace nepřelily mimo velká města. V nich se sice projevil pokles Putinovy podpory v prezidentských volbách, ale ani to nebylo nijak výrazné.

Putin má navíc před sebou dalších šest let v čele země a také parlamentní volby nejsou v dohledu. Část opozice se upíná k možnosti, že by mohlo dojít k období ukrajinské oranžové revoluce, ale i to se při současném rozložení sil v Rusku jeví jako málo pravděpodobné.

Putinův návrat do Kremlu

a budoucnost americko-ruských vztahů

Vladimir Putin byl 4. března 2012 potřetí zvolen prezidentem Ruské federace. Na konci prvního květnového týdne oficiálně nastoupí do prezidentského úřadu a po čtyřleté přestávce se přestěhuje ze sídla ruských premiérů zpět do Kremlu.

JAN JIREŠ | Autor vyučuje mezinárodní vztahy a zahraniční politiku na vysoké škole CEVRO Institut a je ředitelem Centra transatlantických vztahů na téže škole

Výměna premiéra za prezidenta v Rusku je však jen jednou z několika personálních změn v čele klíčových velmocí, k nimž letos dojde či může dojít. Ve Spojených státech proběhnou v listopadu prezidentské volby, jež sice prezident Obama pravděpodobně vyhraje, jeho republikánský vyzyvatel však rozhodně není bez šance. Na podzim rovněž dojde k dlouho připravované personální rošádě v nejvyšším vedení čínské komunistické strany a do čela rodící se supervelmoci nastoupí další generace stranických vůdců. V dubnu a květnu čekají prezidentské volby i Francii, kde stávající prezident čelí perspektivě porážky. Británie je tak jediným ze stálých členů Rady bezpečnosti OSN, kde se personální změny na nejvyšší exekutivní pozici nečekají. V takové situaci se nabízí otázka, zda a jak se tyto personální změny mohou promítnout do vztahů mezi velmocemi a tím i do budoucí podoby mezinárodní politiky.

Návrat Vladimira Putina do prezidentského úřadu, uskutečněný souběžně s prezidentskou kampaní ve Spojených státech, dobře odhaluje rozdíly mezi ruským a západním politickým systémem. Ve Spojených státech je procedura výběru prezidentských kandidátů i samotné prezidentské volby předem přesně definovaná, veřejně známá a transparentní, výsledek ovšem bý-

vá mnohdy až do poslední chvíle nejistý. V Rusku je naopak fungování politického systému nejasné a netransparentní, ale výsledek předem daný.

ZKLAMÁNÍ Z RESETU

Po svém nástupu do úřadu začátkem roku 2009 vyhlásila Obamova administrativa svou politiku „resetu“ ve vztazích vůči Rusku. Ta dosáhla jen omezených úspěchů a její výsledky výrazně zaostaly za očekávanými. Reset přispěl k určitému odblokování zaseknutých vztahů mezi USA a Ruskem a k nastolení relativně normální komunikace mezi oběma zeměmi. V praktické oblasti pak vedl k zahájení spolupráce Ruska se Západem v Afghánistánu, kdy Rusko umožnilo západním zemím angažujícím se v boji proti Tálibánu využívat ruské území a dopravní trasy pro zásobování jednotek nasazených v operaci. To představuje nejvýznamnější praktický přínos politiky resetu.

Rusko kromě toho začalo opatrně spolupracovat se Západem v jeho snaze zabránit Íránu vyrobit jaderné zbraně

a připojilo se k některým sankcím, jež mezinárodní společenství na zemi uvalilo. Ruská podpora v této oblasti však byla přinejlepším nejednoznačná a rozhodně nelze hovořit o tom, že se zde americké předpoklady spojené s politikou resetu naplnily. Dalším příkladem, kdy politika resetu možná vedla k výhodě pro západní politiku, bylo zdržení se Ruska při hlasování v Radě bezpečnosti o rezoluci umožňující vojensky intervenovat v Libyi.

Vrchol politiky resetu v diplomaticko-politické oblasti představoval lisabonský summit NATO v listopadu 2010, na němž došlo k ostentativnímu smíření mezi Ruskem a Západem a k zahájení jednání o vybudování společného systému protiraketové obrany.

Celkově jsou ale americko-ruské vztahy v posledních třech letech pro Spojené státy zklamáním. V každém případě je jasné, že politika resetu skončila, spor se vede jen o to, kdy a za jakých okolností k tomu došlo: jestli již v průběhu roku 2010, kdy se Rusko odmítlo plně připojit k Západu v tlaku na Írán, nebo až po lisabonském summitu Aliance, kdy se ukázalo, že vstřícná rétorika veřejných deklamací nevede k posunům v praktické spolupráci. Okamžitě po summitu totiž začalo být zřejmé, že se NATO a Rusko nebudou schopny dohodnout na realizaci systému protiraketové obrany.

ZHORŠOVÁNÍ VZTAHŮ

Od té doby se vztahy mezi USA a Ruskem již jen zhoršují. Aliance na možnost dohody s Ruskem ohledně protiraketové obrany v zásadě rezignovala a od nadcházejícího chicagského summitu nelze očekávat žádná vstřícná prohlášení vůči Rusku v této oblasti. Mlčenlivý souhlas se zahájením západní intervence v Libyi dnes Rusko vnímá jako svou zásadní chybu, kterou už nehodlá opakovat. Výsledkem je roztržka se Západem v souvislosti s řešením občanské války v Sýrii.

Ruské parlamentní volby z konce roku 2011, které zahraniční pozorovatelé i domácí opozice označili za zmanipulované a které vedly k bezprecedentním pouličním protestům, poskytly ruské politické i mediální elitě příležitost k verbálním útokům proti západním zemím, obviňovaným z vměšování do vnitřních záležitostí Ruska a ze snahy podkopat stabilitu a bezpečnost země. Mnozí znalci současných ruských poměrů a uvažování ruské politické elity navíc tvrdí, že Putinova veřejně ventilovaná protizápadní paranoia není jen účelovým divadlem pro voliče, ale že je staronový prezident o obklíčení Ruska nepříteli v čele s pro-radným Západem skutečně osobně přesvědčen.

Nejaktuálnějším výrazem prohlubující se krize v americko-ruských vztazích je pak zacházení, s nímž se v Rusku po-

PUTINŮV NÁVRAT DO KREMLU

vyjasnil situaci. Američané už nebudou muset brát ohled na potřebu neohrožovat vnitropolitické postavení „liberála“ Medveděva a po zklamání z výsledků politiky resetu už nemají důvod jednat s ruskou vládou v rukavičkách, což platí pro Obamovu i Romneyho administrativu.

týká nový americký velvyslanec Michael McFaul. Podobně jako v minulosti britský velvyslanec je dnes McFaul vystaven neustálému pronásledování a obtěžování ze strany Putinova mládežnického hnutí a provládnicích médií. Nutno přiznat, že McFaul si za toto zacházení do určité míry může sám. Konfrontaci sám vyhledává, není schopen kontrolovat své emoce, libuje si v kontroverzních prohlášeních na adresu Ruska a explicitně se odmítá chovat diplomaticky. Prezident Obama je však vystaven rostoucí domácí kritice požadující, aby proti útokům na McFaula razantně zakročil.

Návrat Vladimira Putina do prezidentského úřadu je pak z pohledu Američanů jen potvrzením stávajícího trendu zhoršování americko-ruských vztahů a odklonu od politické liberalizace v Rusku.

BUDOUCNOST AMERICKO-RUSKÝCH VZTAHŮ

Obamova administrativa si je již delší dobu vědoma toho, že politika resetu je mrtvá a že díky ní už Spojené státy nemohou nic získat. Putinův návrat je v tom pouze utvrdil. Prezidenta Obamu tak dostihla jeho neomarxistická víra v sílu diskursu: zjistil, že pouhá změna rétoriky a používaných pojmů k proměně politické reality nestačí. Západ učinil v souvislosti s tandemem Putin-Medveděv svou tradiční chybu. Na ruské politické scéně si zvolil „liberála, s nímž lze jednat“, a jehož je proto nutné politicky podporovat, realita se ovšem ukázala být poněkud jiná. Podobně to Západu nevyšlo v případě Borise Jelcina ani samotného Putina.

Zdá se, že posledním praktickým důvodem, který Američany činí zdrženlivými v jejich přístupu k Rusku, je pokračující důležitost transportních cest do Afghánistánu využívajících ruského území. Jakmile tento faktor po plánovaném stažení amerických ozbrojených sil z Afghánistánu v blízké budoucnosti pomine, lze ze strany USA očekávat mnohem méně vstřícný přístup k Putinovu režimu. Americká vláda bude ostřeji kritizovat stav ruské demokracie a ochrany lidských práv a bude silněji verbálně podporovat země od Estonska po Gruzii obávající se ruského tlaku.

Putinův návrat do úřadu prezidenta jim to vlastně usnadní, protože v určitém smyslu vyjasnil situaci. Už nebudou muset brát ohled na údajnou potřebu neohrožovat vnitropolitické postavení „liberála“ Medveděva ani na pochybnosti o tom, jaká je skutečná povaha spolupráce mezi Putinem a Medveděvem. Po Putinově návratu a zklamání z výsledků politiky resetu už Američané nemají potřebu jednat s ruskou vládou v rukavičkách, což platí jak pro Obamovu, tak případnou Romneyho administrativu.

Česko-ruské vztahy a vzdělávání

V posledních deseti letech byl zaznamenán neuvěřitelný přísun ruských/rusky mluvících absolventů na české vysoké školy. Rusky mluvící zájemci mezi studenty-cizinci tvoří největší početní skupinu. Na otázku, co to přináší České republice, která investuje do jejich vzdělání a „bere“ tato místa českým uchazečům, existuje několik odpovědí.

VERONIKA NOVOSELOVA | Autorka je nezávislá expertka v oblasti mezinárodních vzdělávacích programů

Odpověď první. Jedou sem ti nejmotivovanější, ti, kteří dokázali vystudovat další cizí jazyk, aby v něm pak vystudovali svůj budoucí obor. Je to úsilí, ne? Ruští žáci končí středoškolské vzdělání v 16–17 letech, byť ještě neplnoletí, mají větší energii a více času pro studium, končí tudíž vysokou školu dříve a dříve se uplatňují v práci v oboru, získávají tím

více a dříve odborné zkušenosti – ve srovnání se západními vrstevníky, kteří stejný středoškolský program absolvují o tři roky později. Během studia pět let investují do české ekonomiky – platí za ubytování, stravování, utrácení za běžné potřeby. Propagují český jazyk, kterým mluví ve světě 12 milionů lidí. Studenti-cizinci tvoří dalších pár tisíc ročně, kte-

ří se přidávají k rozvoji a propagaci českého jazyka.

PROČ TOLIK ZÁJEMCŮ?

Na tuto otázku slyšíme většinou souhrn odpovědí: kvalitní evropské vzdělání, podobná mentalita, slovanská duše v kombinaci s německým Ordnung, příbuznost jazyka. V neposlední řadě samozřejmě

©
Fotolia

I Z ČESKÉ STRANY

v posledních letech prudce roste zájem o ruštinu: výuka jazyka na vysokých školách a gymnáziích, studijní stáže v Rusku, ruská kultura. Nový impuls dostaly ekonomické a obchodní česko-ruské vztahy. Ty vyžadují nové odborníky v řadě oblastí, a to se znalostí ruštiny a češtiny.

Dnes začíná být standardem druhé a v některých případech i třetí vysokoškolské vzdělání, doktoráty a tituly v několika oborech, uživí se programy celoživotního vzdělávání a jazykové kurzy. Mnozí ruští studenti jedou do České republiky získat druhé vysoké vzdělání, absolvovat další navazující magisterské, najít školitele pro vědecké práce, roste zájem o programy v anglickém jazyce. Čechy jsou evropským střediskem kultur, jazyků, byznys projektů, pohybu a bodem setkávání mnohých mezinárodních zájmů.

CO ČEKÁ RUSKÉ ABSOLVENTY ČESKÝCH VYSOKÝCH ŠKOL?

Statistika říká, že hodně jich zůstane v republice, shánějí práci v oboru. V poslední době se objevily trendy obviňovat cizince z problému nezaměstnanosti v ČR. Při prodlužování pracovního víza se vyžaduje potvrzení vysokoškolského vzdělání. Jsou to ale ti cizinci, co umí jazyk, jsou vyučeni podle evropských standardů, snaží se tu adaptovat a přijmout českou mentalitu. A tady nastává problém – ne vždy česká společnost je ochotna přijmout cizince, je to snad dáno historicky, a tohoto dědictví se společnost jen těžko zbaví. Otázka asimilace je složitá nejen v Česku. Politici z Německa, Francie a Anglie přednedávnem konstatovali ztroskotání idejí multikulturní společnosti. Je na čem pracovat. Mnohokrát jsem sama slyšela od ruských studentů, že čeští vrstevníci preferují kontakt v rámci své uzavřené skupiny, že neradi přijímají do své skupiny cizince. Těm

zase nezbývá nic jiného než se uzavřít ve svých komunitách, komunikovat v rodném jazyce. Nicméně ti, kteří vystudovali kdekoliv v zahraničí, v cizím jazyce, ať už v češtině nebo angličtině, na studentská léta nikdy nezapomenou. Vráť se do míst studia se svými dětmi, budou propagovat v zahraničí český jazyk, budou zakládat společné podniky a směřovat svůj byznys do Česka.

I z české strany v posledních letech prudce roste zájem o ruštinu: výuka jazyka na vysokých školách a gymnáziích, studijní stáže v Rusku, ruská kultura. Nový impuls dostaly ekonomické a obchodní česko-ruské vztahy. Ty vyžadují nové odborníky v řadě oblastí, a to se znalostí ruštiny a češtiny.

TĚŽKÝM ČASŮM NAVZDORY

Školství prožívá těžké časy. V celém světě se redukuje financování školství, snižuje se kvalita, rostou nároky, světem hýbá rostoucí mobilita a s tím rostoucí potřeby. Problémy ekologie, rychlých předpovědí přírodních kataklyzmat, hledání zdrojů energie a v neposlední řadě bezpečnost světa, jaderná a vojenská, revoluce a snaha se domluvit, hledání společných cest – nespočetné množství problémů technického, globálního charakteru vyžaduje společné činy a kroky, vytváření vzájemného pochopení na všech úrovních lidské komunikace.

Kdo bude schopen vyřešit tyto problémy? Odborníci vysoce kvalifikovaní ve své oblasti, pro něž je znalost několika cizích jazyků samozřejmostí. Odborníci, jejichž vzdělání odpovídá mezinárodním standardům. Ti, co mají předpoklady pracovat a spolupracovat v kterémkoliv koutku světa. Kdo je připraví? Společné mezinárodní vzdělávací programy, zahrnující to nejlepší, co má každá země. Rusko a Česko mají velký potenciál. Dokáží zajistit přípravu odborníků, kteří budou opravdu schopni řešit aktuální světové potřeby. A tím i naplnit vizi jednotné Evropy v kulturním, ekonomickém, politickém a sociálním životě.

Schengenské vízum a finanční dostupnost stokkete životní úrovně. Mnozí se zamilovali do Prahy jako turisté. Mnozí zde mají z 90. let byznys rodičů, tak logicky směřují stejnou cestou. Někteří tady paradoxně zůstali cestou do Kanady nebo Ameriky. Převládající většina sem však jede vědomě, svou životní cestu volí promyšleně a v Česku vidí potenciál pro realizaci svých ideálů.

Konec britské COI

S posledním březnovým dnem se naplnila více než šedesátiletá existence britské agentury pro veřejnou marketingovou komunikaci – Central Office of Information (COI). Od dubna je nahrazena decentralizovanou sítí, nazvanou GCN – Government Communication Network.

MAREK BUCHTA | Autor je marketingový konzultant

VZESTUP A PÁD COI

Roli centrálního zadavatele představovala COI od roku 1946. Za dobu její existence se jí podařilo realizovat celou řadu oceňovaných komunikačních kampaní a dokázala si vydobýt respekt a uznání i u odborné veřejnosti, třeba u britské Advertising Association (AA). COI sdružovala a zastřešovala komunikaci vlády, ministerstev, vládních agentur, policie a mnoha dalších organizací, které hospodaří s veřejnými penězi. Seznam všech institucí, který je obsažen v tzv. „bílé knize“, v současné době zahrnu-

je 141 položek. Kumulovaný roční rozpočet za komunikaci z veřejných zdrojů přesahoval v minulých letech 500 milionů liber a COI tak patřila k největším zadavatelům na trhu.

COI udržovala takzvané „rostery“, tedy seznamy dodavatelů v celkem 28 oblastech, od reklamních agentur přes výzkumné agentury až po tiskárny a další. Ve všech oblastech obsahoval výběr dostatečně velké množství subjektů (třeba reklamních agentur bylo v rosteru 26), které mezi sebou následně soutěžily o jednotlivé kampaně. Výjimkou byl pouze

nákup médií, kde nemá více dodavatelů smysl. Zde byly součteny čtyřleté kontrakty, ten poslední získala v roce 2010 agentura M4C ze skupiny WPP.

Kromě samotných kampaní se COI věnovala kultivaci trhu komunikace veřejného sektoru a vydala celou řadu odborných publikací (tzv. guidances) pro pracovníky v této oblasti. Týkaly se například způsobů hodnocení efektivity komunikace, doporučených postupů pro práci se sociálními sítěmi, sponzorováním nebo mobilním marketingem. Organizacím i odborné veřejnosti byly k dispozici i rozsáhlé návody a standardy pro práci při přípravě a provozování webových stránek veřejných institucí.

EFEKTIVNÍ KOMUNIKACE Z VEŘEJNÝCH ZDROJŮ

Diskuze nad způsobem komunikace státních a s veřejnými penězi hospodařících organizací se vedla v nedávné době i u nás. Je sice možné řídit se heslem, že „nejlepší komunikace je žádná komunikace“, ale ve skutečnosti považuje většina obyvatel dobrou komunikaci ze strany úřadů za nezbytnou. Proto je důležité zamyslet se i nad tím, jak ji vhodně organizovat. Aby byla maximálně efektivní, dosahovala svých cílů a aby nedocházelo k plýtvání s veřejnými prostředky. Nabízí se několik modelů, které mohou dohromady vytvářet i řadu kombinací a variant.

Jednou z možností je právě zřízení koordinační agentury pro marketingovou komunikaci. Ta centralizuje kampaně všech organizací a koordinuje je z pohledu času i témat. Sdružuje prostředky a zadává výběrová řízení na jednotlivé dodavatele. Právě tento model představovala britská COI. Výhodou jsou vyšší profesionalita i úspory, rizikem může být postupné zdražení i obavy politiků z nárůstu vlivu takové organizace. To se ostatně stalo osudným i COI. Tyto obavy se dají eliminovat maximální transparentností operací, kdy je každý výdaj zveřejněn na internetu.

Jiný model představují organizace pro „veřejné dobro“ (common good), jejich nejznámějším představitelem je americký Ad Council. Organizace tohoto typu jsou ve své nečistší formě založeny na principu občanské angažovanosti a dobrovolnosti. Ad Council je nezisková organizace, která spolupracuje s vládou při realizaci komunikačních kampaní. Pro kreativní zpracování využívá dobrovolné práce specialistů z komunikačních agentur. Mediální prostor zase zdarma věnuje jednotliví vlastníci médií. Tento model

umožňuje velmi kreativní řešení – kreativci, jinak většinou svázani přísnými požadavky klientů, zde mohou popustit uzdu své fantazii. Horší to je ale se správným plánováním a cílením kampaní (omezeným právě aktuálně dostupnými médii). V evropských podmínkách je problém zajistit i nezpochybnitelný kredit systému, tak aby jeho jednotliví účastníci nebyli dopředu podezíráni z toho, že si svůj dobrovolný příspěvek nechají později bohatě vyvážit nějakou jinou zakázkou ve veřejném sektoru. Otázkou zůstává i míra ochoty poskytovat svoji práci nebo mediální prostor zdarma.

U nás byl diskutován model, ve kterém by si vláda, ministerstva a další organizace samostatně plánovaly kampaně a nakupovaly napřímo u dodavatelů. Může to znít lákavě, ale v praxi je to zejména v oblasti, kterou protéká nejvíce peněz – plánování a nákupu médií –, zcela nereálné. Jedná se o vysoce specializované činnosti a nelze předpokládat, že by si každý úřad mohl dovolit zaměstnávat zkušené odborníky v těchto oborech. Nemluvě o výzkumných datech pro plánování, softwaru a o dalších technických prostředcích. Decentralizací mizí jakékoli případné úspory z investovaného objemu. Otevřel by se prostor pro korupci a neehospodárnost.

ROZPAKY NAD NOVÝM MODELEM

Britská koaliční vláda vedená premiérem Cameronem se rozhodla činnost COI nejprve výrazně utlumit a poté ke konci března 2012 zcela ukončit. Oficiálním důvodem byly úspory, panují ale pochybnosti, jestli nový model nebude ve skutečnosti méně efektivní. Na uprázdněné místo totiž okamžitě nastoupila nová organizace GCN – Government Communication Network. Její centrální část je přímo podřízená Úřadu vlády a měla by plnit roli jakéhosi koordinátora. Na ni navazuje síť, která má v této době sedm center, ve kterých se většinou spojuje několik ministerstev nebo dalších organizací. Organizace v těchto centrech by měly vzájemně spolupracovat a centra by měla samostatně zadávat kampaně dodavatelům. Rostery by měly zůstat zachovány a měla by je udržovat centrála GCN. Byl vydán pokyn k výraznému seškrtání veškerých marketingových nákladů, k maximálnímu využívání elektronických komunikací a k co nejvyšší míře využití interaktivních prvků. Britská vláda se tak od dubna vydává na novou cestu v oblasti veřejné komunikace. Uvidíme, jestli nevyhlídla s vaničkou i dítě.

SEDM KOMUNIKAČNÍCH CENTER GCN

Ministerstvo obchodu, inovací a dovedností, Ministerstvo financí a Ministerstvo kultury, sportu a médií

Ministerstvo sociálních věcí a Daňová a celní správa

Ministerstvo zdravotnictví

Ministerstvo vnitra a Ministerstvo spravedlnosti

Úřad vlády a Ministerstvo školství

Ministerstvo pro životní prostředí, výživu a rozvoj venkova, Ministerstvo energetiky a klimatu, Ministerstvo pro komunitu a místní správy a Ministerstvo dopravy

Ministerstvo obrany, Ministerstvo zahraničních věcí a Ministerstvo pro mezinárodní rozvoj

Stav kritické infrastruktury v ČR

Kritickou infrastrukturu představují výrobní a nevýrobní systémy a služby, jejichž nefunkčnost by měla závažný dopad na bezpečnost státu, ekonomiku, veřejnou správu a zabezpečení základních životních potřeb obyvatelstva. Pokud se kritická infrastruktura nachází v členských státech Evropské unie, její narušení nebo zničení by mělo závažný dopad pro nejméně dva členské státy.

LUDMILA HABADOVÁ | Autorka je právnička, dlouhodobá spolupracovnice CI Consult&Research

KRITICKÁ INFRASTRUKTURA JAKO MEZINÁRODNÍ FENOMÉN

Kritická infrastruktura je v současnosti mezinárodní fenomén a útok na kterýkoliv stát může mít za následek zničení infrastruktur v širokém geografickém rozsahu. Vzhledem k vzájemné zranitelnosti a propojenosti je zcela nezbytná spolupráce jednotlivých států při ochraně kritické infrastruktury.

V České republice patří dle schválené Bezpečnostní strategie ČR 2003 k základním povinnostem vlády ČR ochrana životních zájmů státu a jeho občanů. Bezpečnostní zájmy ČR jsou rozděleny do základního členění na životní zájmy (ochrana životních zájmů státu a jeho občanů), strategické zájmy (zajištění ekonomické bezpečnosti ČR prostřednictvím posilování globální ekonomické stability, diverzifikací zdrojů strategických surovin, výrobků, služeb, zdrojů

a forem kapitálových toků a ochrany strategických infrastruktur) a ostatní zájmy (ochrana životního prostředí, prosazování principů udržitelného rozvoje, snižování kriminality a potlačení extremismu). Faktory ovlivňující ohrožení kritické infrastruktury jsou různé, a to od relativně pomalu se vyvíjejících (přírodní podmínky) až po faktory vyznačující se dynamikou a rychlými změnami týkajícími se mezinárodní situace, vývoje vnitřních společenských a sociálních podmínek apod. Příkladem může být událost roku 2009, kdy došlo z důvodu složité politické situace na Ukrajině a zhoršení vztahů mezi Ukrajinou a Ruskou federací k omezení dodávek plynu.

HROZBY NELZE VŽDY PŘEDVÍDAT

Obtížné předvídaní hrozeb a možnost rychlého šíření vyžadují kvalitnější

a účinnější analýzy, prostředky a systémy včasného varování. I přes vybudování preventivních a ochranných opatření nelze v budoucnu vyloučit hrozby závažných průmyslových havárií, přírodních

NEZBYTNÝM PŘEDPOKLADEM PRO ŘEŠENÍ

problematiky kritické infrastruktury je kromě záměru její ochrany a stanovení legislativních, organizačních a technických podmínek ochrany především realistické zhodnocení současné a budoucí situace v oblasti finančních zdrojů veřejných rozpočtů, finančních zdrojů EU a zainteresovaných subjektů kritické infrastruktury.

katastrof, nedbalostní či úmyslné narušení a poškozování funkčnosti kritické infrastruktury.

Nezbytným předpokladem pro řešení problematiky kritické infrastruktury je kromě záměru její ochrany a stanovení legislativních, organizačních a technických podmínek ochrany především realistické zhodnocení současné a budoucí situace v oblasti finančních zdrojů veřejných rozpočtů, finančních zdrojů EU a zainteresovaných subjektů kritické infrastruktury.

VÝDAJE NA OCHRANU JSOU NAPROSTO NEZBYTNÉ

V současné ekonomické krizi se mohou zdát výdaje na ochranu kritické infrastruktury vysoké a v daný okamžik zbytečné. Tyto úvahy mohou vést k tendenci snížení disponibilních finančních zdrojů. Takové krátkozraké opatření by však způsobilo nemalé problémy. I při této situaci je zcela nezbytné a nutné zaměřit se na zvyšování ochrany a prioritní zabezpečení některých prvků kritické infrastruktury.

Předmětem jednání Výboru pro civilní nouzové plánování, Bezpečnostní rady státu a vlády ČR je mimo jiné i kritická infrastruktura. Projednávané dokumenty a vycházející materiály respektují Směrnici rady EU č. 2008/114/ES, o určování a označování evropských kritických infrastruktur a o posuzování potřeby zvýšit její ochranu. Problematika kritické infrastruktury se odráží i v prioritách bezpečnostního výzkumu EU a ČR.

Vláda ČR schválila usnesením č. 743 z června 2008 Meziřesortní koncepci bezpečnostního výzkumu a vývoje ČR do roku 2015. Dokument konstatuje, že ČR je schopna realizovat bezpečnostní výzkum v oblastech predikce, analýz a identifikací bezpečnostních hrozeb a rizik, krizového řízení, civilní nouzové připravenosti, kritické infrastruktury, ochrany obyvatelstva a integrovaného záchranného systému na evropské a světové úrovni.

(Ne)možnost zavedení celostátního referenda

V legislativním procesu se již několikrát objevila snaha o zavedení celostátního referenda, nicméně tato snaha zatím nikdy nezískala dostatečnou politickou podporu. Tím, zda ji získá nyní, a pokud ano, jaká by mohla být jeho podoba, se budu zabývat v tomto příspěvku, který reaguje na schválení návrhu zákona o celostátním referendu vládou.

LUBOŠ JEMELKA | Autor je právník a politolog, přednáší na CEVRO Institutu a pravidelně publikuje zejména k problematice správního práva

MOŽNÉ PODOBY CELOSTÁTNÍHO REFERENDA

Legislativní vývoj v otázce možného zavedení celostátního referenda byl v měsíci březnu ovlivněn dvěma skutečnostmi. První z nich bylo zamítnutí návrhu poslanců ČSSD na přijetí zákona o celostátním referendu Poslaneckou sněmovnou Parlamentu ČR a druhou bylo schválení vládního návrhu zákona o celostátním referendu o čtrnáct dní později. Je proto třeba se pozastavit nad tím, nakolik se tyto návrhy liší a za jakých podmínek konání celostátního referenda připouští nebo naopak vylučují.

Pokud jde o zamítnutý návrh poslanců ČSSD, ten předpokládá, že by v referendu bylo možné rozhodovat jak o zásadních věcech vnitřní nebo zahraniční politiky státu, tak také o návrhu zákona, zaváděl by tedy tzv. lidovou iniciativu. Návrh rozhodnutí by mohla podat vedle vlády skupina nejméně 80 poslanců či 33 senátorů nebo též petice nejméně 200 000 oprávněných voličů (tedy občanů ČR starších 18 let). K přijetí rozhodnutí v referendu by měl být nezbytný souhlas třetiny občanů oprávněných hlasovat v referendu a současně nadpoloviční většina občanů, kteří se hlasování zúčastnili. Důvodem odmítnutí tohoto návrhu byla zejména nedomyšlenost některých skutečností, ať už se týkaly uvedeného navrhování zákonů, nevyločení možnosti zasahovat tímto referendem do probíhajících řízení apod.

Naproti tomu vládní návrh na tyto vytyčované skutečnosti reaguje, současně se však stává terčem kritiky z důvodů jiných.

Předpokládá, že by se referendum mohlo konat o zásadních věcech vnitřní nebo zahraniční politiky státu (neumožňovalo by přijetí zákona lidovou iniciativou) s tím, že vyloučeny by z něj měly být i případy, ve kterých by se rozhodovalo o právech a povinnostech osob nebo by se zasahovalo do moci zákonodárné, do působnosti ČNB či NKÚ. Návrh by pak vedle vlády mohl podat pouze občan ČR s podporou nejméně 250 tisíc občanů ČR starších 18 let. Skupina poslanců či senátorů by zde možnost iniciace referenda neměla. Podstatné je pak to, že k platnosti referenda by byla třeba účast alespoň 50% oprávněných občanů, přestože se původně předpokládala platnost při 35% účasti podobně jako v místním a krajském referendu. V případě těchto územně omezených referend je však současně stanoveno, že rozhodnutí přijaté v referendu je závazné pouze tehdy, hlasovalo-li pro něj alespoň 25% všech osob oprávněných v referendu hlasovat.

OTÁZKA DALŠÍHO VÝVOJE

Z hlediska dalšího osudu tohoto vládního návrhu zákona bude rozhodující, zda najde podporu nejen u dostatečného počtu zákonodárců vládní koalice, ale zejména u opozičních sociálních demokratů. Tento zákon by totiž musel být schválen oběma komorami, což v případě Senátu bez ČSSD praktic-

V SOUČASNOSTI JE MOŽNÉ

vedle místního referenda, které v našem právním řádu existuje již od 1. července 1992, provadět i krajské referendum, a to od 1. ledna 2011. Jeho právní úprava je přitom prakticky obdobná právní úpravě místního referenda. Ani cesta k přijetí krajského referenda nebyla nijak jednoduchá a k tomuto přijetí došlo až na několikátý pokus.

ky nejde. Sociální demokraté ale tento návrh označují za pokrytectví vlády, která dle nich ve skutečnosti žádné referendum nechce a tímto zákonem má provádění dalších referend naopak blokovat. Navrhovaný zákon je totiž pouze „střechovým“ zákonem, na základě kterého by pro každou konkrétní otázku musel být přijat zákon samostatný.

Pokud jde o počet „iniciátorů“ referenda, můžeme si položit otázku, zda je počet 250 tisíc občanů, či dokonce 200 tisíc občanů, jak navrhovala ČSSD, ideální. Pokud bychom se totiž podívali do sousedního Slovenska, je zde nutný počet 350 ti-

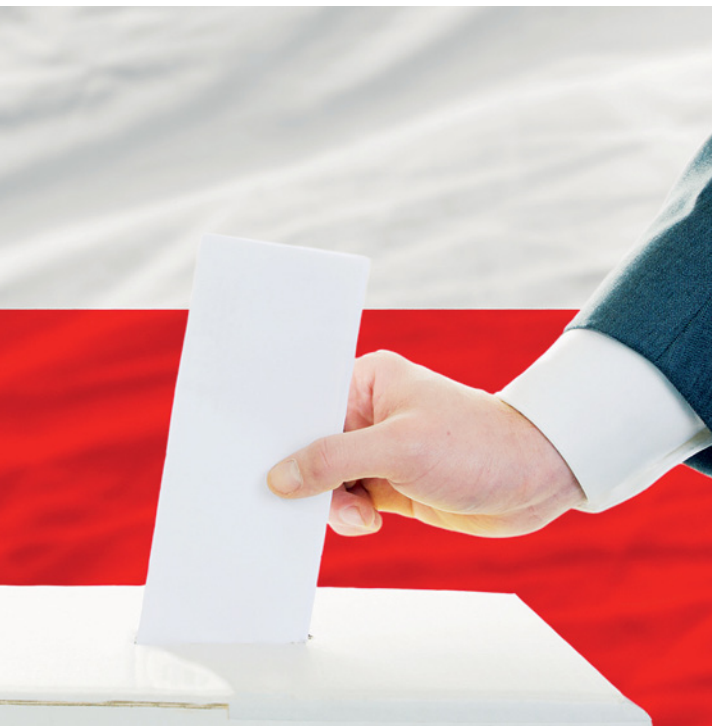
síc občanů. V České republice s téměř dvojnásobným počtem obyvatel bychom tedy mohli uvažovat o číslu ještě vyšším. Hrozí totiž, že se předmětem referenda mohou stávat nejen pro Českou republiku klíčové otázky, ale i otázky méně podstatné, které namísto mobilizace občanů ke zjištění jejich názoru mohou vést naopak k poklesu jejich zájmu o veřejné dění, a poměrně nákladná referenda by pak navíc mohla být pro nízkou účast neplatná (jako tomu bylo již mnohokrát u místních referend).

Osobně zcela nesdílím často opakovaný názor, že demokracie není úplná, není-li součástí ústavního systému možnost celostátní referenda. To však neznamená, že by v nějaké podobě tato možnost nemohla být dříve či později uzákoněna. Realisticky se však domnívám, že stejně jako neprošly dřívější návrhy ČSSD přes koaliční poslance, neprojde „na revanš“ ani tento návrh přes opoziční senátory, a s obdobnými návrhy se tedy budeme setkávat i nadále.

REFERENDUM

JE FORMOU PŘÍMÉ DEMOKRACIE,

která vychází z čl. 21 odst. 1 Listiny základních práv a svobod. Z ní vyplývá, že občané mají právo podílet se na správě veřejných věcí přímo nebo svobodnou volbou svých zástupců. V České republice je zatím standardem, že se občané podílejí na správě veřejných věcí nepřímo, tedy prostřednictvím svých volených zástupců. I dnes je sice možné, aby hlasovali v místním či krajském referendu, celostátní referendum by však bylo novinkou. Možnost jej provést znal sice zákon č. 327/1991 Sb. z doby československé federace, nicméně referendum se podle něj nikdy nekonalo. Kona-lo se pak pouze jednou v otázce vstupu do EU v roce 2003, a to na základě zákona č. 515/2002 Sb. Tento zákon byl ovšem vázán na toto jediné referendum, a byl tedy „na jedno použití“.

CEVROINSTITUT

[vysoká škola]

Můj životní úspěch stojí na širokém rozhledu. I proto zde studuji.

Petr, student 1. ročníku Mgr.

CEVRO INSTITUT – VYSOKÁ ŠKOLA PRÁVNÍCH A SOCIÁLNÍCH STUDIÍ

- Veřejná správa (Bc., Mgr.)
- Právo v obchodních vztazích (Bc.)
- Politologie a mezinárodní vztahy (Bc., Mgr.)
- Master of Public Administration (MPA)
- MPA – Bezpečnostní a krizový management

Ke studentům přistupujeme individuálně a za pomoci špičkových pedagogů. Naše moderní studijní programy zajišťují výborné uplatnění ve veřejném i soukromém sektoru.

Nový Bc. obor již od AR 2012/13
Hospodářská politika
více informací na webu školy

WWW.CEVROINSTITUT.CZ

